

מסורת הש"ס

(א) [נעלם טו.], (ב) מניגה טו: ע"ש, (ג) מניגה טו. קדושין מ, (ד) ממות נע: (ה) [נדרים: א:], (ו) [נדרים: ז:] וע"ש דפריך פסיעה ומשני, (ז) פסחים נב, (ח) דף טו. ד"ה שנידה, (ט) [ג"ל דמנין], (י) [לא נמצא] בשם מקום,

תורה אור השלם

- אין ה'במה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'; משלי כא ב, כי שפתי בן־ישר ודעת ותורה יבקשו מפיהו בי מלאך ה' צבאות הוא: מלאכי ב ז
- לא תקלל חרש ולפני עור לא תתן מכשל וְהָיָה מְאֻלָּהֶךָ אָנֹכִי: ירמיה יט יד
- הבה הִבִּיתִי אֶת אֲזִוּם וְנִשְׁאָף לִפְנֵי הַכֹּהֵן וְשֶׁב בְּיָדֶיךָ וְלָקַחְתָּ תְּהִיָּה בְּרָעָה וְהִפְלַתָּהּ אֵתָּה וְהִדְרָה מִלְכִּים ב' יד י: וְכִשְׁלַת דִּיּוּם וְכִשֵּׁל גַּם נְבִיאַי עִמָּךְ לִלְקֹחַ וְנִמְתִּי אִפְּךָ: הושע ד ה
- וְהִתְקַהּ הַעֵיז חֹרֵם הָיָה וְכָל אִשָּׁר בָּהּ לֹץ רֶק רָחֵב הוֹתֵהָ תוֹחֶה וְהָיָה וְכָל אִשָּׁר אֵתָּה בְּבִית בִּי הַתְּהַבֵּאתָ אֶת הַמֶּלֶכִּים אֲשֶׁר שָׁלְחָנוּ: יהושע יז י
- וְיִשְׁמַעְתִּי שִׁמְעֶךָ יִרְאִיתִי וְיִשְׁלַחַךְ בְּקֶרֶב שְׂנֵי־חֵינֶיךָ בְּקֶרֶב שְׂנֵי־תוֹרֵעִי בְּרָגְלֵי רַחֵם תִּחוּרֵי: חבקוק ג ב

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מה שלנו כ"ו ואמר לן רב. י"ב ולפ"י ה"ק מ"ט קטלוהו וכו' מקבלת פס"ס: (ב) ד"ה הכנז כ"ו לשנא לחמינה. י"ב נזק שמעט פי הקהל במלכות ב י:

גליון הש"ס

נב' א' במילי דרשמיא. עיין מוס' מטהרין דף ח ע"א ד"ה מקינא: שם למעשרתא דרשמיא וקבלוהו. ע"י שנת דף י ע"א מוס' ד"ה א' חלכ' שם אמר רב הונא באושא חתקינו. כ"מ פ"ז ה"ה מל' הניסא אמר רב חלכ':

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם

רבינו חננאל

תלמיד חב' שנידה לכבודו נידויו נידוי. דריון מטהרין מנודה לתלמיד אינו מנודה לרב לבדו, הא לכולי עלמא מנודה. והני מילי לכבוד עצמו, אבל במילי דרשמיא אין חכמה ואין תבונה לנגד ה'. אמר רב יוסף צורבא מרבנן עבדי דינא לנפשיה, במלתא דפסיקא ליה. כגון הקורא לחבירו עבד יהא בנידוי, ויכוצא בו. הוה צורבא מרבנן דהוה טבי משמעות, שהיה שם שמים מתחלל על ידו. כגון הא דגרסינן בסוף יום הכיפורים מי שיש בידי חילול השם, יצחק דבי ר' אמי אמר כל שחבירו מתבייש משמונתו, הוי דמי דאמר שרא ליה מריה לפלוני. אבל הא דאמר רב כגון אנא דשקילנא בישרא כו', ודאמר ר' יוחנן כגון אנא דאי מסגינא ד' אמות בלא תורה ובלא תפילין. על עצמם בלבד אמרו ולא על זולתם, שהיו מתמירין הרבה על עצמם, הלא תראה שכל אחד כך אמר כגון אנא, אבל כולי עלמא כדאמרן. ובגון אלישע אחר שהיה מתעסק בספרי מינין ושותה במיני זמר, כדגרסינן זמר ויוני אל פסק מכותו. אמרו עליו על אחר שהיה עומד מבית המדרש הרהב סיפוי מינים היו וישריו לו מחיקו. וגרסינן נמי השותה במיני זמר כו'. וכל צורבא מרבנן דהכי עובדיה, מתקין סנו שומעיה, ואמר רב יהודה בההוא צורבא מרבנן דהוו סנו שומעיה כדאמרן, הכי נעבדי ביה, נישמתי, צריכי ליה רבנן, לא נשמתי, קא מתחלל שם שמים. אמר ליה רבה בר בר חנה, הכי אמר ר' יוחנן, מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה

תלמיד חכם שנידה לכבודו. כבר פירשתי למעלה(י): **עבדי (איניש) דינא לנפשיה**. דלמר ליה את מחייבת לי הכי והכי: **דפסיקא ליה**. שודלי הוא לו ולא ספק: **סנו שומעניה**. שיואלין עליו שמועות רעות: **צריכי ליה רבנן**. דלמריה דהוה רבאון: **ואס לאו אל יבקשו סורה**. האילן וסנו שומעניה הא דצריכי ליה רבנן לאו כלום הוא דמוטב דלא ילפי מיניה: **אסא אישו**. האי מנודה נמי צהדיהו: **מאי דקמן**. כלומר היכי מתרמי דעל האי סכא ר' שמואל בר נחמני האידנא לבית המדרש: **שמע מינה**. דלהכי איתרמי דלתא האידנא לני מדרשא דלאו מזליה הוא דלישרי ליה: **וערקיה אאמסיה**. נשכו למנודה צאמתו: **ולא קבלוהו**. דהדרא עכנא למערתא ולא פתחה פיה: **דייני ראשי צ"ד**. וחסידים עדיפי מיניהו: **מאי טעמא**. קבלוהו: **דעבד כרבי אינעאי וכו'**. צהני שמועות רעות: **מה שלנו חפץ**. עבדיה והואיל ואין מכירין אותו סס ליכא חלול השם. (א) ואמר לן רבי משום רב הא גאון ויעשה מה שלנו חפץ רואה למר דודאי כיון שנגזש שמורים וכו' אני ערב צדכר שאינו חפץ מנאן ואינן צעצירה: **דקא עבר משום ולפני עור לא סתן מכשול**. דכיון דגדול הוא שמה מצטעק כאזיו והוה ליה אישו מכשילו: **שלק אינו נידוי**. דלאו צדינא שמתיה: **הכנז**. כלשון הוה אומרים לו עשה עמך נאום שצדק עליו ראשו וצב צדיקן צלשון כצוד אומר לו. (ב) לשנא לחמינה הכנז התכנז כצודך שמתצ צדיקן: **כספו**. אל תצוה אותו צפרהסיה: **כלילה**. שחשיכה ואין אדם רואה: **משמים נפשיה**. משום יקרא דההוא צורבא מרבנן: **מימנו אנגינא**. מלקות ומלקות יפה לסה יומר שממתא והוה מלקי להו: **ומהניא יי טיחיא כסנורא**. כשומן שטומין את הסנור וצבלע בתוכו שאין יוצא לעולם כלומר מכה לכל מאן דמשמתינן ליה דלא נפקא מיניה לעולם: **ופליגא דר"ש צ"ל**. דלמר יוצאה: **גנוזפיה**. זנב: **ידעה עבדא**. ומלקי ליה: **מסתפינא מיניה**. דנצרכא אלמא הוא: **שקיל פסיחא עלויה**. כמזב עליו שמתא: **שקליה**. לכתב שמתא: ואחתיה

קלא ולא אשגח ביה אמר ליהויה רבנא נתייבתי לך נידוי מי נתייבתי לך אמרו ליה אמר ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא א' אילעאי דתניא א' ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעמף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי ריה חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ה אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר משום ב ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה

קלא ולא אשגח ביה אמר ליהויה רבנא נתייבתי לך נידוי מי נתייבתי לך אמרו ליה אמר ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא א' אילעאי דתניא א' ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעמף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי ריה חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ה אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר משום ב ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה

קלא ולא אשגח ביה אמר ליהויה רבנא נתייבתי לך נידוי מי נתייבתי לך אמרו ליה אמר ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא א' אילעאי דתניא א' ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעמף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי ריה חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ה אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר משום ב ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה

נידוי שלך אינו נידוי, זיל לגבי נשיאה דלישרי לך. דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידוהו לך אצל נשיא ויפר לו. וירשלימי היא אמרה המנדה למי שאינו צריך וחוה הוא ונידהו. נידוי השני נידוי. אמר רב הונא באושא התקינו אב בית [דין] שסרת אין מנדין אותו, אלא ארן/מרים] לו הכבד ושב בביתך, חזר וסרת מנדין אותו מפני חילול השם. ריש לקיש אמר תלמיד שסרת אין מבדין אותו בפרהסיא. שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה, כסוה ללילה. אמר רב יהודה חכמים מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. מר זוטרא חסידא, כי הוה מתחייב תלמיד חכמים נידוי הוה משמת נפשיה בירישא ויהוה מלמד שיהי, וכד הוה עייל לביתיה הוה (א) שרי ליה בירשא והדר שרי לנפשיה. אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיטנא צורבא מרבנן מעולם. כי הא

ואלו מגלחין פרק שלישי מועד קטן

יז.

וטרקיה. נשכו אלמתו ויש מפרשים מדה כנגד מדה משום דנחמד צונות: **ולא קיבלוהו**. דהדרא ליה עכנא: **דעבר אדרכי אינעאי**. ולכן לא קיבלוהו אע"פ שהיה תלמיד חכם וי"ג דעבד כר' אינעאי ומשום הכי קיבלוהו דייני: **אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו**. וכתב ר"ח חס ושלום לא הותר לו לעשות עבירה אלא ע"י כך יכנע לצו צפ"ק דקדושין

(דף מ. וסס) פירשתי: **נידוי מי נתייבתי לך**. אע"פ שמשמתינן צעצור ממנו כדאמרין לעיל (דף טו.) הני מילי לממונא י"ל שהיה לו לקרמו לצ"ד תחילה שמה יפרע ועוד דצ"ד נמי צריכי שני וחמישי ושני דפירשתי לעיל וכדמשמע צפרק הגחול מצרף (צ"ק דף קיג.) ולא דמי לאיסורא (י) (דמכין) לאלתר דלמר (י) צההוא גברא דקאכל ממרי שנשור צצנת וכן [ריש] פרק הדר (עירובין דף קסג.) ונשס רבינו חס שמעתי שהיו רגילין צאותו מקום שאוכלין צאללנות ונתן דמים והסתם לא על חניפיה על הגול:

משמית נפשיה. משום: **שצריך לנדות מ"ח א"נ כדי שיהא זכור להסיר והא דלא הסיר** לחצירו מתחילה כדאמרין בצעונות פרק קמא (דף יז.) יצא וזכאי ויכפר על החצי לכך טוב כשימיר לחצירו שיהא הוא מומר קודם: **שלא**

לבי מדרשא אמר שרו לי אמרו ליה רבנן גברא דחשיב כרב יהודה ליכא הכא דלישרי לך אלא זיל לגביה דר' יהודה נשיאה דלישרי לך אול לקמיה א"ל ר' אמי פוק עיין בדיניה אי מיבעי למישרא ליה שרי ליה עיין ר' אמי בדיניה סבר למישרא ליה עמר ר' שמואל בר נחמני על רגליו ואמר ומה שפחה של בית רבי לא נהגו חכמים קלות ראש בנידיה שלש שנים יהודה חבירינו על אחת כמה וכמה א"ר זיורא מאי דקמן דאתא האידינא האי סבא בבי מדרשא דהא כמה שני לא אתא ש"מ לא מיבעי למישרא ליה לא שרא ליה נפק כי קא בכי ואזיל אתא זיבורא וטרקיה אאמתיה ושכיב עיילוהו למערתא דחסידי ולא קיבלוהו עיילוהו * למערתא דדייני וקיבלוהו מ"ט דעבר כר' אילעאי דתניא א' ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעמף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי ריה חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ה אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר משום ב ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה

נידוי שלך אינו נידוי, זיל לגבי נשיאה דלישרי לך. דתניא נידוהו ואינו יודע מי נידוהו לך אצל נשיא ויפר לו. וירשלימי היא אמרה המנדה למי שאינו צריך וחוה הוא ונידהו. נידוי השני נידוי. אמר רב הונא באושא התקינו אב בית [דין] שסרת אין מנדין אותו, אלא ארן/מרים] לו הכבד ושב בביתך, חזר וסרת מנדין אותו מפני חילול השם. ריש לקיש אמר תלמיד שסרת אין מבדין אותו בפרהסיא. שנאמר וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה, כסוה ללילה. אמר רב יהודה חכמים מנדה לעצמו ומיפר לעצמו. מר זוטרא חסידא, כי הוה מתחייב תלמיד חכמים נידוי הוה משמת נפשיה בירישא ויהוה מלמד שיהי, וכד הוה עייל לביתיה הוה (א) שרי ליה בירשא והדר שרי לנפשיה. אמר רב פפא תיתי לי דלא שמיטנא צורבא מרבנן מעולם. כי הא

עין משפט ונר מצוה

[כט] [א] מ"י פ"ו מהל' מ"ח הלכז ד' טוש"ע י"ד סימן שלז ענין ח: **בב** ב' מ"י פ"צ מהל' מטהרין הלכז י' טוש"ע מ"ח סימן ד': **ע** ג' מ"י פ"ו מהל' מ"ח הל' י' ופ"ו הלכז א' טוש"ע י"ד ופ"ו הלכז א' טוש"ע י"ד סימן שלז ענין מז וטעף מנ:

ד [מ"י] פ"ד מהלכות מ"ח מהל' א' טוש"ע י"ד ר' רמו סניף ח:

עא ה' מ"י פ"ו מהלכות מ"ח שס ופ"ו מהל' ממתים הלכז ט' טוש"ע י"ד נ"ן רמ סני' כן וס' שלז ענין מז: **עב** ו' מ"י פ"ו מהלכות מ"ח שס טוש"ע סניף לט וסניף מז:

עג ז' מ"י שס פ"ו הל' י: **עד** ח' מ"י שס א' טוש"ע שס סני' מז:

עה ט' מ"י שס הלכז יא טוש"ע שס סני' לג: **עו** י' מ"י שס הלכז א' טוש"ע שס סני' מז:

רבינו חננאל (המשך)

יקבשו מפיהו כי מלאך ה' צבאות הוא, אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיהו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיהו, שמתיה רב יהודה, ולא שרייה בשמתיה לא הוא ולא ר' יהודה נשיאה, ואמר רב יהודה בעידנא דשכיב, בדיחנא, דאפילו לגברא רבא כי האי לא חגיפי ליה, ולא אשכח חז דשרי ליה, עד דטרקיה זיבורא אאמתיה ושכיב, עיליה למערתא דחסידי, ולא קיבלוהו, עיילוהו למערתא דדייני וקיבלוהו. מאי סני שומעניה, דעבר כר' אילעאי, דתניא ר' אליעאי אוקין אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו, פירוש מבקש לשחות במיני זמר ולשמות בשמחה המרגילה לדיד עבירה כגון זה, (אמר) לך למקום שאין מכירין אותו ולבש שחורין ויתכסה שחורין ויעשה מה שלבו חפץ, כגון אכילת דרשמיא במיני זמר וכיוצא בהן, אבל דבר עבירה שיש בה דין אדם או דבר שמים, ואפילו חייבי לאוין או חייבי עשה, וכל שכן למעלה שאיסורין איסור עולם, חס ושלום שהתיר ר' אלעאי ואפילו בסתר, אלא דבר שפירשנו למעלה, הוא שאמר לעשות, ואפילו דברים הללו לא התירין לו, אלא אמר במשיא עצב לעשות כך כדי להבריך [נ"א: להבטיח] את יצרו להלישם אתוהו, וכיון שיראה עצמו לבוש שחורין ועטוף שחורין משתבר יצרו ומנעו ואינו עושה, וזה צורבא מרבנן עשה ר' אלעאי ולבש שחורין ונתעטף שחורים, ואחר זה כולן חזר לשחות במיני זמר כגון [נ"א: כמות שהיה עושה ולפיקש שמתיה רב יהודה. תנא דבי ר' ירשמיאל ולפני עור לא תתן מכשול, זה המכה בנו הגדול, שכיין שהוא גדול חזר גם הוא ומכה אכיו, (זה) ונמצא כי אכיו גורם לו וההשילו, ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא, אתא ההוא גברא אכיל תאיני, רמא ביה קלא, לא אשגח ביה, אמר, ליהויה הוה גברא בשמתא. אמר ליה אדרבה ליהויה הוה גברא בשמתא. אמר מן תחייבתי לך נידוי מי נתחייבתי לך, אתא שאל לבי מדרשא, אמרו לו, שלו

קלא ולא אשגח ביה אמר ליהויה רבנא נתייבתי לך נידוי מי נתייבתי לך אמרו ליה אמר ליה זיל לגבי נשיאה דלישרי לך דתניא א' אילעאי דתניא א' ר' אילעאי אומר אם רואה אדם שיצרו מתגבר עליו ילך למקום שאין מכירין אותו וילבש שחורים ויתעמף שחורים ויעשה מה שלבו חפץ ואל יחלל שם שמים בפרהסיא שפחה של בית רבי מאי היא דאמתא דבי ריה חזיתיה לההוא גברא דהוה מחי לבנו גדול ה אמרה ליהויה ההוא גברא בשמתא דקעבר משום ב ולפני עור לא תתן מכשול דתניא ולפני עור לא תתן מכשול במכה לבנו גדול הכתוב מדבר ריש לקיש הוה מנטר פרדיסא אתא ההוא גברא וקאכיל תאיני רמא ביה

^[1] לפענו הגי' לסיפק דשכי ליה לנפשיה בתחלה ואחנא ניקסת רבינו נכונה יותר ועי' תוס' ד"ה משמית דר"ק.